Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Kirjallinen asiantuntijalausunto
Dnro 87/2022

Eduskunta
Ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 76/2022 vp)

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry kiittää mahdollisuudesta tulla asiassa kuulluksi ja toteaa asiasta seuraavaa:

Yleiset kommentit:

MTK pitää luonnon monimuotoisuutta tärkeänä, minkä vuoksi järjestö on sitoutunut tavoitteeseen luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämisestä. Luonnonsuojelulaki on osa laajempaa, monipuolisten ohjauskeinojen ja eri toimialojen omien hyvien käytäntöjen muodostamaa kokonaisuutta, jonka avulla luonnon monimuotoisuutta turvataan ja edistetään. Jotta luonnonsuojelulaki vastaisi jatkossa entistä paremmin erilaisiin tarpeisiin, luonnonsuojelulain uudistukselle asetut tavoitteet ovat olleet perusteltuja. Erityisesti tavoitteet, jotka liittyvät muun muassa lainsäädännön toimivuuden parantamiseen, luonnonsuojelun hyväksyttävyyden lisäämiseen sekä luonnonsuojelulain roolin selkeyttämiseen, ovat maanomistajien sekä maa- ja metsätalouden näkökulmasta kannatettavia.

MTK pitää erittäin valitettavana sitä, että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus ei kaikilta osin vie kohti asetettuja tavoitteita. Eräisiin ehdotuksiin liittyy maanomistajien sekä maa- ja metsätalouden näkökulmasta merkittäviä välittömiä ongelmia sekä potentiaalisia riskejä, minkä vuoksi kokonaisuuteen on tarpeen tehdä muutoksia. Näitä muutostarpeita on selostettu jäljempänä pykäläkohtaisesti. Erityisen ongelmallisena MTK pitää luontotyyppisuojelua koskevia ehdotuksia.

Hallituksen esityksen mukaan valmistelun yhteydessä on tunnistettu tarve jälkiarvioinnin toteuttamiseen. Myös MTK pitää huolellista ja kattavaa jälkiarviointia tarpeellisena. Jälkiarvioinnin välttämättömyyttä korostaa se, että hallituksen esitykseen sisältyvä vaikutusten etukäteinen arviointi on osin riittämätöntä ja päätelmät ovat pääosin yleistasoisia. Vaikutustenarvioinnissa ei ole riittävästi otettu huomioon eri laeista ja säännöksistä aiheutuvia yhteisvaikutuksia. Myös välillisten vaikutusten ja kumuloituvien vaikutusten arviointi on vähäistä. Vaikka jälkiarviointi on tarpeen omana toimenpiteenään, MTK korostaa lainsäädännön vaikutusten arvioimisen nimenomaan etukäteen olevan yksi laadukkaan ja tasapainoisen lainsäädännön tekemisen edellytyksistä. Joulukuussa 2021 lainsäädännön arviointineuvosto totesi luonnonsuojelulakia koskevan esitysluonnoksen olevan sirpaleinen ja huomautti esimerkiksi maanomistajiin kohdistuvien vaikutusten jäävän mittaluokaltaan epäselväksi. Perustellusta kritiikistä huolimatta hallituksen esitykseen sisältyvä vaikutusten arviointi ei vaikuta sisällöllisesti juurikaan tarkentuneen tai laajentuneen.

Hallituksen esitykseen sisältyvällä sääntelyllä pyritään laajentamaan ja tehostamaan lainsäädäntöön perustuvaa luonnonsuojelua, joka monelta osin voi olla toimeenpanon kannalta maanomistajan tahdosta riippumatonta. Vaikka omaisuudensuojan rajoittamisen taustalla oleva luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen kytkeytyvä peruste voi sinällään olla hyväksyttävä, asetelma korostaa tarvetta varmistaa perusoikeuk-

sien välisen tasapainon säilyminen. Tästä näkökulmasta MTK pitää erittäin valitettavana sitä, että nyt luonnonsuojelulain uudistamisen yhteydessä rajoittavaa sääntelyä laajennetaan ja tiukennetaan sekä sääntelyyn ja sen vaikutuksiin liittyvää epävarmuutta lisätään, mutta lunastuslain korvausuudistus jää tälläkin hallituskaudella tekemättä.

Pykäläkohtaiset kommentit:

Luontotyyppien suojelu

MTK toteaa, että erityisiin ekologisiin tarpeisiin perustuvaa luontotyyppien suojelua on perusteltua luonnonsuojelulain uudistamisen yhteydessä edistää. Suojelu on kuitenkin toteutettava omaisuudensuojan ja oikeusturvan kannata hyväksyttävällä sekä käytännön toiminnan kannalta sopivalla tavalla. Sääntelyn vaikutusten on oltava etukäteen tiedossa. Edellä mainittujen edellytysten toteutumisen varmistamiseksi viranomaisen tekemään rajauspäätökseen perustuvan menettelyn (66 §) tulee jatkossakin olla ainoa luontotyyppien suojelun tapa luonnonsuojelulaissa. Uhanalaisia luontotyyppejä (64 §) ja niiden huomioon ottamista (65 §) sekä tiukasti suojellun luontotyypin heikentämiskieltoa (67 §) koskevista pykälistä tulee menettelyihin ja vaikutuksiin liittyvien ongelmien ja epäselvyyksien vuoksi luopua.

Lisäksi MTK huomauttaa suojelun piiriin kuuluvien kohteiden rajaamisen olevan lähtökohtaisesti edellytys sille, että alueet voidaan huomioida suojeltua pinta-alaa tilastoihin raportoitaessa. Tällä seikalla on merkitystä paitsi kansallisesti, myös esimerkiksi EU:n biodiversiteettistrategian toimeenpanon näkökulmasta.

64 § Uhanalaiset luontotyypit ja 65 § Uhanalaisen luontotyypin huomioon ottaminen

MTK ei kannata uhanalaisia luontotyyppejä ja uhanalaisen luontotyypin huomioon ottamista koskevien pykälien sisällyttämistä luonnonsuojelulakiin. Uhanalaisuudella ei pidä olla mitään välittömiä eikä välillisiä oikeusvaikutuksia. Näiden kahden pykälän sisällyttäminen luonnonsuojelulakiin heikentäisi merkittävällä tavalla lainsäädännön selkeyttä ja ennakoitavuutta sekä muodostaisi riskin omaisuudensuojan ja oikeusturvan toteutumatta jäämisestä.

Ehdotuksen mukaan uhanalaiset luontotyypit lueteltaisiin asetuksessa ja niitä olisi jopa noin 80 kappaletta. Viranomaisen olisi otettava uhanalaiset luontotyypit huomioon päätöksenteossaan noudattaen muussa lainsäädännössä luontoarvojen turvaamisesta erikseen säädettyä. MTK pitää tarpeellisena, että lainsäätäjä kuvaa avoimesti, mitä sääntelyllä tavoitellaan. Hallituksen esitys on näiltä osin puutteellinen ja myös osin ristiriitainen: yhtäältä huomioon ottamista koskevan säännöksen todetaan olevan vain informatiivinen viittaus, vaikka toisaalta perusteluissa selostetaan, että ehdotus selkeyttäisi uhanalaisten luontotyyppien oikeustilaa ja korostaisi uhanalaisten luontotyyppien merkitystä muiden lakien mukaisissa päätöksentekomenettelyissä.

Lainsäädännön selkeyden ja ennakoitavuuden kannalta MTK katsoo, että mikäli uhanalaiset luontotyypit halutaan ottaa nykyistä paremmin huomioon tiettyjä lakeja sovellettaessa, asiasta tulee säätää kyseisissä laeissa täsmällisesti. Asetukseen sijoitettavaan luontotyyppiluetteloon ja luonnonsuojelulaissa olevaan viittaussäännökseen perustuva sääntelyratkaisu ei ole sopiva tapa pyrkiä muuttamaan oikeustilaa.

MTK on erittäin huolissaan siitä, millaisia vaikutuksia informatiiviselta viittaussäännökseltä vaikuttavalla ehdotuksella lopulta käytännössä olisi. Hallituksen esityksen mukaan pykälällä ei olisi välittömiä vaikutuksia talousmetsien metsätalouskäyttöön. MTK suhtautuu päätelmään epäillen ja huomauttaa, että myös mahdollisilla välillisillä vaikutuksilla on tosiasiassa merkitystä. MTK tunnistaa ehdotetussa sääntelyssä riskin siitä, että vaikutukset olisivat laaja-alaisia, moniulotteisia ja ennakoimattomia. MTK kantaa

suurta huolta siitä, että sääntely voisi johtaa korvaamatta jäävien, uusiutuvien luonnonvarojen käyttöä rajoittavien tilanteiden lisääntymiseen sekä viranomaistoiminnassa että sen ulkopuolella.

Lainsäädännön käytännön toimeenpanon haasteiden näkökulmasta MTK huomauttaa vielä lisäksi, että uhanalaisten luontotyyppien tunnistaminen vaatii usein erityisosaamista, eikä niistä ole kattavaa paikkatietoa.

66 § Suojellut luontotyypit

MTK pitää viranomaisen tekemään rajauspäätökseen perustuvaa luontotyyppisuojelua luonnonsuojelulain yhteyteen sopivana menettelynä, joka on jo nykyisestä luonnonsuojelulaista viranomaisille ja muille toimijoille tuttu. Rajauspäätöksen tekeminen on tasapainoinen ratkaisu omaisuudensuojaan ja oikeusturvaan liittyvien näkökohtien sekä luontoarvojen suojelemisen kannalta. Menettely on maanomistajien ja muiden toimijoiden kannalta selkeä: suojelu tulee voimaan viranomaisen päätöksellä, josta voi valittaa, ja myös korvauksen saaminen on mahdollista. Rajauspäätös on myös luonnon kannalta yksiselitteinen, vahva ja pysyvä suojelutapa. Suojelu kohdentuu kustannustehokkaasti ja vaikuttavasti luonnontilaisiin tai luonnontilaisiin verrattaviin esiintymiin. Edellä mainittujen syiden vuoksi luonnonsuojelulain uudistamista valmisteltaessa tunnistetut luontotyyppisuojelun laajennustarpeet pitää toteuttaa tätä pykälää käyttäen.

Vaikka MTK pitää viranomaisen rajauspäätökseen perustuvaa menettelyä kannatettavana, se muistuttaa kuitenkin tarpeesta määritellä suojeltavien luontotyyppien ja niiden ominaisuudet mahdollisimman tarkasti. Näin varmistetaan, että suojelu kohdentuu oikein eli että se on ekologisesti vaikuttavaa ja valtion varojen käytön kannalta kustannustehokasta. Myös rajauspäätösten sujuva tekeminen sekä lainsäädännön ennakoitavuus ja yhdenvertainen soveltaminen edellyttävät mahdollisimman tarkkoja määrittelyjä: on oltava selvää, mitkä alueet voidaan rajata ja mitä rajaukseen voidaan sisällyttää. Luontotyyppien suojelussa on kyse omaisuudensuojan rajoituksesta, jonka sallittavuus edellyttää muun ohella täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen täyttymistä. Edellä mainittujen syiden vuoksi MTK suhtautuu kriittisesti niihin perusteluihin sisältyviin kirjauksiin, jotka viittaavat nykyistä laajempiin rajauksiin esimerkiksi ennallistamiskelpoisten osien huomioimisen kautta.

67 § Tiukasti suojellun luontotyypin heikentämiskielto

MTK ei kannata tiukasti suojellun luontotyypin heikentämiskieltoa koskevan pykälän sisällyttämistä luonnonsuojelulakiin. Menettelyssä on kyse ns. automaattisuojelusta, johon ei liity viranomaisen tekemää rajauspäätöstä. Maanomistajien ja muiden toimijoiden vastuuseen perustuva suojelumekanismi ei ole hyväksyttävä eikä käytännössä toimiva. Maanomistajalla ei ole käytettävissään selkeää menettelyä suojelusta valittamiseksi. Korvausta voi saada, mutta ilman päätöstä korvattavuus ei välttämättä ole yksiselitteistä. Lisäksi on syytä huomata, että automaattisuojelu olisi luonnon kannalta yhtä tiukkaa kuin rajauspäätökseen perustuva suojelu, joten luonnolle menettely ei toisi erityistä lisäarvoa. Päinvastoin menettely voi olla luontoarvojen säilymisen kannalta epävarma ja käytännössä toimimaton, koska luontotyyppejä ja niiden ulottuvuutta voi olla vaikea maastossa tunnistaa.

MTK korostaa, että pykälään ehdotetut luontotyypit eli serpentiinikalliot, -kivikot ja -soraikot sekä rannikoiden avoimet dyynit voidaan suojella 66 §:n mukaisella rajauspäätösmenettelyllä. Rajauspäätösmenettely soveltuisi varmasti ongelmitta näidenkin luontotyyppien suojelemiseen, sillä eräiden samankaltaisten luontotyyppien (kalkkikalliot ja rannikon metsäiset dyynit) osalta on lakiehdotuksessa päädytty nimenomaan rajauspäätösmenettelyyn.

Hallituksen esityksen mukaan tiukkaan suojeluun ehdotettavien luontotyyppiesiintymien yhteenlaskettu pinta-ala olisi noin 1 150 hehtaaria, josta osa on jo suojeltu. Rajauspäätösten tekemisestä aiheutuisi väistämättä kustannuksia, mutta sama koskee myös neuvontaa ja mahdollisten ongelmatilanteiden selvittelyä, jotka automaattisuojelun yhteydessä luultavasti korostuisivat. MTK pitää puutteena sitä,

että hallituksen esityksestä ei käy tarkemmin ilmi, miten paljon kalliimpaa kahden luontotyypin suojelu olisi rajauspäätösmenettelyllä, kun samalla otetaan huomioon ehdotettuun vaihtoehtoon eli automaattisuojeluun todennäköisesti liittyvä tiedottamisen ja neuvonnan vaatima merkittävä resurssitarve. Joka tapauksessa MTK huomauttaa, että oikeudenmukaisella ja hyväksyttävällä tavalla toteutettavaan luonnonsuojeluun liittyy väistämättä kustannuksia. Kustannustehokkuutta ei pidä tavoitella hyväksyttävyyttä, käytännön toiminnan sujuvuutta, omaisuudensuojaa ja oikeusturvaa heikentämällä.

Mikäli ehdotettu pykälä tulisi kuitenkin ongelmallisuudestaan huolimatta osaksi luonnonsuojelulakia, MTK pitää tarpeellisena, että viranomainen velvoitetaan inventoimaan pykälässä tarkoitetut luontotyypit ja tiedottamaan suojelun piiriin kuuluvista luontotyyppiesiintymistä maanomistajakohtaisesti.

Vesilain 2 luvun 11 § Eräiden luontotyyppien suojelu

Vesilain luontotyyppisuojelua ehdotetaan uudistettavaksi pykälän sanamuotoja ja perusteluja muuttamalla sekä uusia suojeltavia luontotyyppejä lisäämällä. MTK ei kannata vesilain luontotyyppisuojeluun ehdotettuja muutoksia. Ehdotukset ovat ongelmallisia, sillä vesilain luontotyyppisuojeluun ei liity viranomaisen tekemää rajauspäätöstä eikä maanomistajalla ole mahdollisuutta saada korvausta suojelun mahdollisesti aiheuttamasta taloudellisesta haitasta.

Perustelujen valossa jää epäselväksi, millainen ulottuvuus luontotyyppisuojelulla halutaan jatkossa olevan. Nykyisen vesilain perusteluissa todetaan selvästi, että luontotyyppisuojelua koskeva säännös rajoittuu itse uomaan eikä se koske laajemmin uoman lähiympäristön käyttöä. Hallituksen esityksessä sen sijaan todetaan esimerkiksi suojeluun ehdotettujen kalkkilampien osalta, että luontotyypin ulottuvuus on itse lampi ja sen lähiympäristö. Lisäksi suojelun ulottuvuutta hämärtävät maininnat siitä, että luontotyyppisuojelulla ei olisi *lähtökohtaisesti* vaikutuksia uoman ulkopuoliseen maankäyttöön. MTK katsoo, että korvaussäännöksen puuttuessa suojeluun liittyvien rajoitteiden mahdollinen laajentuminen on omaisuudensuojan kannalta erittäin ongelmallista.

Kalkkilampien osalta MTK kiinnittää huomiota siihen perusteluissa mainittuun seikkaan, että luontotyypin tunnistaminen saattaa edellyttää veden laadun selvittämistä. Lähteikköjen osalta perusteluissa on puolestaan todettu, että havaittavuus ja ulottuvuus voi olla lähteisiin verrattuna huomattavasti tulkinnanvaraisempaa. MTK korostaa, että kun vesilain luontotyyppisuojelu perustuu suoraan lakiin, suojeltavien alueiden tulee olla vaivatta käytännön toimijoiden tunnistettavissa. Kalkkilampien ja lähteikköjen osalta tämä perusedellytys ei täyty, joten vesilain luontotyyppisuojelu ei ole oikea tapa turvata kyseisiä luontoarvoja. MTK pitää kalkkilampia ja lähteikköjä vesilain luontotyyppisuojeluun soveltumattomina myös ekologisista syistä: perustelujen mukaan kalkkilammen luontotyyppiin kuuluu myös lähiympäristö ja lähteikkökin on laajempi ekologinen kokonaisuus. Alueelliselta ulottuvuudeltaan riittävän suojelun, kohteiden tunnistamiseen liittyvien haasteiden ja omaisuudensuojaa kunnioittavan menettelyn kannalta sopivampaa olisi käyttää kalkkilampien ja lähteikköjen suojeluun ehdotetun luonnonsuojelulain 66 §:n mukaista rajauspäätösmenettelyä.

Luonnontilaiset purot saavat jo nykyisin suojaa vesilain yleisen lupasääntelyn kautta, sillä luvantarve voi liittyä puron uoman luonnontilan säilymisen vaarantumiseen. MTK:lle on epäselvää, miksi samaa asiaa eli puron luonnontilaa olisi tarpeen turvata myös vesilain luontotyyppisuojelua koskevalla pykälällä. Perusteluista ei ilmene, miltä osin ja millä perusteilla nykyinen, ilmeisen harkitusti aikanaan tehty sääntelyratkaisu on ollut purojen luonnontilan turvaamisen kannalta riittämätön ja miksi juuri ehdotettu muutos korjaisi havaitun puutteen.

MTK huomauttaa, että hallituksen esityksessä ei ole tarkemmin selostettu, miten sääntelyn muuttaminen ehdotetulla tavalla vaikuttaisi erilaisiin vesilain soveltamistilanteisiin ja millaisia vaikutuksia ehdotuksilla ylipäätään arvioidaan olevan.

13 § Kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia ja toimintaohjelma

MTK pitää tarpeellisena pykälän 3 momentin täydentämistä siten, että valtioneuvosto hyväksyy kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian lisäksi myös toimintaohjelman. Strategia ja toimintaohjelma ovat kokonaisuus, mikä on perusteltua huomioida myös päätöksentekomenettelyssä. Toimintaohjelma konkretisoi strategisia tavoitteita, joten sen merkitys on vaikutusten kannalta olennainen. Lisäksi toimintaohjelmassa määritellään toteutuksesta vastaavat tahot, joihin lukeutuu monia tahoja eri hallinnonaloilta. Toimintaohjelmalla on näin ollen vaikutusta eri hallinnonalojen resurssien käyttöön.

43 § Luonnonsuojelualueet ja niiden perustamisedellytykset

MTK tunnistaa ilmastonmuutokseen sopeutumisen asiana, jolla on merkitystä luonnon monimuotoisuuden kannalta ja siten myös luonnonsuojelulain yhteydessä. Ehdotuksen mukaan luonnonsuojelualueiden perustamisedellytyksiin sisällytettäisiin ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutumista koskeva erillinen kohta. MTK on huolissaan siitä, että ehdotettu perustamisedellytys olisi erillisenä kohtana liian täsmentymätön ja siten mahdollisesti vaikutuksiltaan ennakoimaton. MTK pitäisi parempana sääntelyratkaisua, jossa ilmastonmuutokseen sopeutumisen näkökulma voitaisiin ottaa täydentävänä tekijänä huomioon muiden perustamisedellytysten yhteydessä sen sijaan, että se olisi ehdotetuin tavoin oma erillinen perustamisedellytyksensä.

47 § Yksityinen luonnonsuojelualue

MTK ei kannata sitä, että mahdollisuutta perustaa luonnonsuojelualue yksityisen omistamalle alueelle ilman maanomistajan hakemusta tai suostumusta laajennettaisiin koskemaan niitä Natura 2000 -verkoston alueita, jotka valtioneuvoston päätöksessä on määritelty suojeltavaksi luonnonsuojelulain keinoin. MTK toteaa, että Suomen Natura 2000 -verkostoa on täydennetty lukuisia kertoja. Ehdotettu sääntely voisi johtaa siihen, että mahdollisten uusien Natura 2000 -verkostoon sisällytettävien alueiden osalta toteuttamistavaksi valittaisiin muista seikoista riippumatta nimenomaan luonnonsuojelulaki, jotta yksityisen suojelualueen perustaminen olisi maanomistajan mielipiteestä riippumatta mahdollista.

72 § Eläinlajien rauhoitus

Ehdotuksen mukaan pykälän 3 momentissa säädettäisiin eläimen tekemän ja toistuvasti käyttämän pesän vahingoittamisen kiellosta. MTK ei kannata 3 momentin sisällyttämistä luonnonsuojelulakiin. MTK pitää säännöstä käytännön soveltamisen kannalta hankalana ja vaikutuksiltaan epäselvänä. Eri lajien pesien tunnistaminen lienee ilman erityistä asiantuntemusta useimmissa tilanteissa hankalaa tai jopa mahdotonta. Monissa tilanteissa voisi siis olla epätietoisuutta siitä, olisiko säännös otettava huomioon ja aiheutuisiko siitä joitain rajoitteita.

78 § Uhanalaisten eliölajien huomioon ottaminen

MTK ei kannata uhanalaisten lajien huomioon ottamista koskevan pykälän sisällyttämistä luonnonsuojelulakiin. Perustelujen osalta MTK viittaa siihen, mitä se on edellä 65 §:n kohdalla uhanalaisten luontotyyppien huomioon ottamisesta lausunut.

85 § Poikkeus eliölajin suojelua koskevista säännöksistä

MTK pitää tarpeellisena pykälän täydentämistä siten, että pykälän 2 momentissa lueteltaviin poikkeusperusteisiin lisätään lintudirektiivin 9 artiklan 1 kohdan c alakohtaa vastaava kirjaus (”salliakseen tiukasti valvotuissa oloissa ja valikoivasti tiettyjen lintujen pienien määrien pyydystämisen, hallussa pitämisen tai muuten asiallisen hyötykäytön”). Myös kansallisessa lainsäädännössä on oltava mahdollisuus edellä kuvatulla perusteella poikkeamiseen. Kussakin yksittäistapauksessa toimivaltaisen viranomaisen

harkittavaksi jää, voidaanko poikkeus mainitulla perusteella myöntää. Näin ollen MTK katsoo, että kaikkien poikkeuslupaperusteiden sisällyttäminen kansalliseen lainsäädäntöön on neutraali sääntelyratkaisu, kun taas hallituksen esitykseen sisältyvä ehdotus yhden poikkeuslupaperusteen jättämisestä pois on etukäteinen kannanotto. Yhden alakohdan jättäminen pois merkitsisi sitä, että Suomi rajaisi kategorisesti itseltään pois yhden poikkeusperusteen käyttömahdollisuuden. Jos näin tehtäisiin, poikkeuslupaa esimerkiksi ammuttujen valkoposkihanhien ravintokäyttöön ei voitaisi Suomessa myöntää.

Lisäksi MTK pitää tarpeellisena pykälän täydentämistä siten, että pykälän 3 momentissa lueteltaviin poikkeusperusteisiin lisätään luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan e alakohtaa vastaava kirjaus (”salliakseen tarkoin valvotuissa oloissa valikoiden ja rajoitetusti tiettyjen liitteessä IV olevien lajien yksilöiden ottamisen ja hallussapidon kansallisten toimivaltaisten viranomaisten määrittelemissä rajoissa”). Myös kansallisessa lainsäädännössä on oltava mahdollisuus edellä kuvatulla perusteella poikkeamiseen.

86 § Alueellinen poikkeus eliölajin suojelua koskevista säännöksistä

MTK pitää ehdotettua pykälää erittäin tarpeellisena. Sääntelyä on kuitenkin tarpeen vähintään tulkintaa ohjaavien lainsäätäjän kannanottojen tasolla tarkentaa, jotta alueellisesta poikkeusluvasta olisi käytännössä hyötyä ja jotta siihen liittyvät menettelyt olisivat sujuvia ja ennakoitavia.

Ensinnäkin tulisi olla selvää, että alueellisella poikkeusluvalla voidaan sallia häiritsemisen lisäksi myös lintujen tappaminen. Toiseksi ehdotus on liian rajaava siltä osin, kun huomioon otettaisiin vain viljelmille, kalankasvatukselle ja ammattikalastukselle aiheutuva erityisen merkittävä vahinko. Selvyyden ja johdonmukaisuuden vuoksi sanamuodossa tulee viitata lintudirektiivin sanoituksen mukaiseen vakavaan vahinkoon luontodirektiivin mukaisen erityisen merkittävän vahingon sijaan. Lisäksi pykälätekstiin pitää lisätä myös ainakin kotieläimille aiheutuva vahinko lintudirektiivin poikkeusperustetta mukaillen. Kolmanneksi alueellisen poikkeusluvan käytettävyyden osalta huolta aiheuttaa se, että hallituksen esitykseen sisältyvien perustelujen myötä jäisi käytännössä täysin viranomaisen oman harkinnan varaan sen, miten ja millä perusteella ruokailuun, levähtämiseen ja vastaaviin tarpeisiin jätettävät alueet olisi osoitettava ja paljonko niitä olisi oltava.

11 luku Vapaaehtoinen ekologinen kompensaatio

MTK toteaa toimittaneensa ekologista kompensaatiota käsittelevän kirjallisen asiantuntijalausunnon ympäristövaliokunnalle 27.9.2022 ja olleensa asiasta kuultavana ympäristövaliokunnassa 29.9.2022. MTK viittaa aiemmin esittämiinsä näkökulmiin eikä toista niitä tässä.

113 § Valtion korvausvelvollisuus

Yleisenä lähtökohtana MTK korostaa, että kaikkiin niihin säännöksiin, joista voi aiheutua maanomistajalle tai erityisen oikeuden haltijalle haittaa, tulee liittyä korvaussäännös. Toimivilla ja oikeudenmukaisiksi koetuilla korvaussäännöksillä on ratkaisevan tärkeä merkitys omaisuudensuojan ja luonnonsuojelun yleisen hyväksyttävyyden kannalta.

MTK kiinnittää huomiota siihen, että ainakaan 72 §:n eläinlajien rauhoitussäännöksiin ja 76 §:n kasvilajien rauhoitussäännöksiin ei ehdoteta liittyvän korvaussäännöstä. MTK:n näkemyksen mukaan selkeintä olisi muuttaa korvaussäännös yleissäännökseksi, joka koskisi yhtäläisesti kaikkia korvaustilanteita. Lisäksi luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä ja omaisuudensuojan toteutumista edistäisi merkittävällä tavalla se, että maanomistaja saisi täyden korvauksen luonnonsuojelun aiheuttamasta haitasta ilman korvauskynnystä. MTK kiinnittää huomiota siihen, että luonnonsuojelulaissa korvauskynnys ehdotetaan jatkossakin asetettavan merkityksellisen haitan kohdalle. MTK pitää tarpeellisena, että korvauskynnystä alennetaan merkityksellisestä haitasta vähäistä suurempaan haittaan ja että eri laeissa olevia korvauskynnyksiä näin yhdenmukaistetaan.

121 § Tiedon laatu

MTK pitää tiedon laatua olennaisen tärkeänä asiana. Ehdotuksen mukaan luonnonsuojelun tietojärjestelmään sisällytettäisiin myös muun kuin viranomaisen tuottamaa tietoa. Viranomainen ei vastaisi tällaisen tiedon laadusta, jollei se olisi itse arvioinut tai todentanut tietoa. Viranomaisen vastuu rajoittuisi vain siihen, että sen olisi merkittävä tietojärjestelmään tieto tiedon lähteestä sekä tiedon hankkimisen ja tallettamisen ajankohdasta. MTK pitää ehdotettua lähtökohtaa ongelmallisena. MTK pitää tarpeellisena, että viranomaiselle asetetaan velvollisuus tehdä vähintään yleinen arvio tietojen laadusta ja virheettömyydestä ennen tietojen sisällyttämistä tietojärjestelmään.

122 § Tietojen luovuttaminen ja oikeus saada tietoja

MTK korostaa tietojen luovuttamista koskevan sääntelyn olevan ratkaisevan tärkeää esimerkiksi henkilötietojen suojan toteutumisen näkökulmasta. MTK pitää tarpeellisena sääntelyn täydentämistä niin, että luovutettaessa tietojärjestelmän tietoja sivulliselle päätökseen on liitettävä selvitys, josta käy ilmi, millaisia virheitä tiedoissa voi olla (vrt. laki Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä 14 §). Lisäksi viranomaiselle on säädettävä velvollisuus informoida luovutuksensaajaa henkilötietojen suojaa koskevista säännöksistä (vrt. laki Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä 14 a §).

Ennakkotieto tiukkaa suojelua edellyttäviin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikan suojelusta

MTK on luonnonsuojelulain uudistamista koskeneen valmistelun aikana ehdottanut luonnonsuojelulakiin uutta säännöstä, joka koskisi luontodirektiivin IV(a)-liitteen lajien eli tiukkaa suojelua edellyttäviin eläinlajeihin (esim. liito-orava) kuuluvien yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikan suojelun kehittämistä. Nykyisen luonnonsuojelulain ja myös nyt käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen mukaan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelu perustuu suoraan lakiin eli viranomainen ei tee asiassa rajauspäätöstä. Lisääntymis- ja levähdyspaikkojen säilymisen varmistamista edesauttaisi sekä maanomistajien ja muiden toimijoiden oikeusturvaa parantaisi, mikäli luonnonsuojelulaissa säädettäisiin mahdollisuudesta pyytää luonnonsuojeluviranomaiselta sitä sitova ennakkotieto siitä, onko suunniteltu toiminta luonnonsuojelulainsäädännön mukaista. Ennakkotietomenettelyn tarve korostuu esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta ei saada riittävää neuvontaa ja ohjeistusta lainsäädännön asettamien velvoitteiden noudattamisen varmistamiseksi. Ennakkotietopyyntö tulisi käytännössä käytettäväksi hankalissa yksittäistapauksissa. Ennakkotietomenettely voisi vastata sitä, mitä metsälain 14 c §:ssä säädetään mahdollisuudesta pyytää ennakkotieto erityisen tärkeästä elinympäristöstä.

Helsingissä 10.10.2022

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Anna-Rosa Asikainen
lakimies